

Đề bài

Phân tích đoạn thơ sau
trong bài thơ

Tây Tiến

của Quang Dũng

Tây Tiến đoàn binh không mọc tóc
Quân xanh màu lá dữ oai hùm
Mắt trừng gửi mộng qua biên giới
Đêm mơ Hà Nội dáng kiều thơm
Rải rác biên cương mồ viễn xứ
Chiến trường đi chẳng tiếc đời xanh
Áo bào thay chiếu anh về đất
Sông Mã gầm lên khúc độc hành.

Bài làm

Đề tài người lính là đề tài quen thuộc được nhiều nhà văn nhà thơ hướng đến để sáng tác. Ta đã từng gặp những người lính ra đi từ quê hương nước mặn đồng chua trong thơ Chính Hữu, những anh vệ quốc quân, quốc đoàn trong thơ của Tố Hữu. Các nhà văn, nhà thơ luôn tìm cho mình một phong cách riêng để xây dựng hình tượng người lính thật độc đáo. Quang Dũng cũng thế, ông khắc họa hình ảnh người lính thật đặc biệt, đoàn quân ấy mang tinh thần bi tráng, vừa anh hùng vừa lãng mạn hào hoa.

*Tây Tiến đoàn binh không mọc tóc
Quân xanh màu lá dữ oai hùm
Mắt trừng gửi mộng qua biên giới
Đêm mơ Hà Nội dáng kiều thơm
Rải rác biên cương mồ viễn xứ
Chiến trường đi chẳng tiếc đời xanh
Áo bào thay chiếu anh về đất
Sông Mã gầm lên khúc độc hành*

Nếu như phần đầu và phần hai của bài thơ nhắc về nỗi nhớ của tác giả đối với những địa danh, những kỉ niệm mà đoàn quân Tây Tiến đã qua, những chặng hành quân gian nan mà thi vị, những đêm liên hoan văn nghệ hấp dẫn thì phần thứ ba Quang Dũng khắc họa chân thực cuộc đời chiến đấu, lãng mạn hóa phẩm chất anh hùng và tinh thần hi sinh của đoàn quân Tây Tiến. Trên cái nền hùng vĩ và hiểm lệ của núi rừng Tây Bắc, người lính xuất hiện với tư thế tâm vóc tương xứng.

*Tây Tiến đoàn binh không mọc tóc
Quân xanh màu lá dữ oai hùm*

Không phải đến Tây Tiến, hình ảnh những người lính bị sốt rét rừng mới được khắc họa mà nó đã có trong thơ của Chính Hữu:

Sốt run người vàng trán ướt mồ hôi

Hay trong thơ Tố Hữu:

*Giọt mồ hôi rơi
Trên má anh vàng nghệ
Anh vệ quốc quân ơi
Sao mà yêu anh thế*

Tuy nhiên đó chỉ là một vài nét gợi tả, còn với Quang Dũng, ông khắc họa một cách chân thực về ngoại hình của người lính Tây Tiến với hình ảnh độc đáo ấn tượng: đầu không mọc tóc, nước da xanh lét như tàu lá, là đi chứng của những trận sốt rét rừng. Theo tài liệu cho biết đoàn binh Tây Tiến hy sinh vì trận mạc thì ít mà chết vì sốt rét hoành hành thì nhiều, nên những

chi tiết này khái quát được cuộc sống chiến đấu đầy gian khổ thiếu thốn. Hình ảnh đầu không mọc tóc khiến ta nhớ tới hình ảnh về anh vệ trợ một thời xông pha trận mạc tả hữu xung đột, gan góc, dũng mãnh, oai hùng. Vì vậy ảnh vừa bi vừa hùng.

Chữ nghĩa của Quang Dũng thật tài hoa. Ở đây, cũng đoàn quân ấy thôi nhưng ông dùng đoàn binh, gọi hình ảnh đoàn chiến binh có vũ khí, có khí thế xông trận, át đi được vẻ ốm yếu của bệnh tật. Ba chữ *không mọc tóc* đảo thế bị động thành chủ động. Không còn đoàn quân bị sốt rét rừng làm tiêu tụy đi, rụng hết cả tóc. Trong giọng điệu của nó, cứ y như là không thèm mọc tóc! Nghe ngang tàng kiêu bạc và thấy cả giọng bốc tếu rất linh tráng. Bởi tương phản với ngoại hình xanh xao là tinh thần xông trận mạnh mẽ, dữ dội của đoàn quân: *dữ oai hùng*. Một đoàn quân oai hùng mang nét dữ dằn như chúa tể sơn lâm. Bằng bút pháp lãng mạn, Quang Dũng đã phi thường hóa cái phẩm chất anh hùng, thể hiện sức mạnh chiến đấu vô địch, lay chuyển núi sông, át quân thù. Sức vóc, dũng khí này tương xứng với thiên nhiên kì vĩ.

Chiều chiều oai linh thác gầm thét

...Sông Mã gầm lên khúc độc hành

Chân dung người chiến sĩ Tây Tiến được khắc họa vừa chân thực, vừa độc đáo. Hoàn cảnh chiến đấu thiếu thốn nhưng tinh thần chiến đấu dũng cảm, khí phách hào hùng.

Thế nhưng những người lính Tây Tiến không chỉ chiến đấu anh hùng, khiên cường mà họ còn là những con người giàu tình cảm. Những lúc dừng chân nghỉ ngơi sau chặng đường hành quân mệt mỏi, những đêm khuya giữa núi rừng bạt ngàn họ bỗng thềm một ánh mắt, một hình bóng người con gái nơi quê nhà.

Mắt trông gửi mộng qua biên giới

Đêm mơ Hà Nội dáng kiều thơm

Đã có một thời người ta phê phán hai câu thơ này của Quang Dũng là lãng mạn tiêu tư sản, nhưng không hẳn thế, mờ về Hà Nội với dáng kiều thơm ấy không phải để những người lính Tây Tiến bị lụy, nản lòng chiến đấu mà khi mơ về những hình ảnh ấy sẽ khiến cho họ mạnh mẽ hơn, họ chiến đấu hết mình để cho dáng kiều thơm ấy được sống trong hòa bình. Dáng kiều thơm ấy có thể là một cô thể gái, em gái, hay bạn gái của những người lính Tây Tiến. Nguyễn Đình Thi trong bài *Đất nước* cũng viết.

Những đêm dài hành quân nung nấu

Bỗng bồn chồn nhớ mắt người yêu

Nhớ đôi mắt của người yêu trong thơ Nguyễn Đình Thi, hay mơ dáng kiều thơm trong thơ của Quang Dũng không làm cho mắt đi về oai dũng của người lính. Những người lính ấy không chỉ biết chiến đấu, mà họ có những

tình cảm nhớ nhung rất con người. Đêm mơ, ngày mộng là những tâm hồn giàu mơ mộng trẻ trung của người lính Tây Tiến. Hình ảnh mắt trừng gửi mộng là hình ảnh sinh động thể hiện tâm trạng tập trung, có cái nhìn sâu vào tâm tưởng, trong giấc mộng đắm chìm. Từ giấc mộng hiện lên dáng kiêu thom nơi quê hương đô thành. Hình ảnh thơ đẹp làm cho giấc mộng của chiến sĩ thêm thi vị. Giấc mộng ấy như một ngọn gió trong làn xua tan bao khắc khổ nơi chiến trường khói lửa, là động lực giúp họ chiến đấu mạnh mẽ. Nhớ người yêu ấy làm cho tâm hồn chiến sĩ vừa trẻ trung vừa hào hoa. Đó không phải là cái nhớ chân chất giản dị về giếng nước, gốc đa hay đồng ruộng, gia đình của chiến sĩ ra đi từ làng quê:

*Ba năm rồi gửi lại quê hương
Mái lều gianh
Tiếng mõ đêm trường
Luồng cày đất đỏ
Ít nhiều người vợ trẻ
Mòn chân bên cối gạo canh khuya.*

(*Hồng Nguyên – Nhớ*)

Anh hùng phải có bóng giai nhân. Ý nghĩ mang đậm chất tiểu thuyết ấy làm cho tâm hồn chiến sĩ càng thêm lãng mạn bay bổng. Tinh thần lạc quan ấy trong điều kiện chiến đấu khắc nghiệt, thiếu thốn là biểu hiện của tinh thần chiến thắng hoàn cảnh, tính cách anh hùng.

Phẩm chất cao quý của người chiến sĩ còn được thể hiện qua tinh thần hi sinh.

*Rải rác biên cương mồ viễn xứ
Chiến trường đi chẳng tiếc đời xanh
Áo bào thay chiếu anh về đất*

Tác giả không ngần ngại khi nói đến sự mất mát không tránh khỏi của cuộc chiến tranh. Hình ảnh những nấm mồ hoang lạnh lẻo nằm chơ vơ giữa cỏ cây lau lách nơi biên ải xa vời, heo hút, lặng lẽ dưới bóng tà dương gợi một không khí thể lương, ảm đạm. Đó là sự đau xót phũ phàng. Có những chiến sĩ ngã xuống không quan tài, đồng đội phải xin chiếu đồng bào để khâm liệm. Hình ảnh cái chết thật bi thương. Nhưng cách diễn đạt *anh về đất* với giọng thơ nhẹ thể hiện cái chết nhẹ nhàng như một sự ra đi, yên nghỉ. Anh ra đi vì Đất Mẹ nên trở về với Đất Mẹ mà thôi. Cách nói ngược *áo bào thay chiếu* giúp ta tưởng tượng một cái chết sang trọng, đẹp lẫm liệt. Chiến sĩ Tây Tiến lúc này có vẻ đẹp như một hiệp sĩ phong kiến ngày xưa. Do vậy cái chết có bi thương nhưng không bi thảm mà bi hùng, sự hy sinh thắm đượm chất lãng mạn. Hùng tráng hơn là tinh thần của đoàn quân sẵn sàng hi sinh cả cuộc đời cho Tổ quốc:

Chiến trường đi chẳng tiếc đời xanh

Tinh thần xả thân vì nước là biểu hiện lí tưởng chiến đấu cao đẹp. Họ là những tấm gương yêu nước anh hùng, trở thành tượng đài đẹp tạc vào thời gian, lịch sử. Đọc câu thơ nghe giống như một cái khoát tay muốn gạt phăng mọi vướng bận của đời tư để hướng tới lí tưởng chiến đấu. Thái độ bất cần và có vẻ khinh thường cái chết ấy bộc lộ tính cách kiêu hùng, tinh thần trượng phu, mã thượng vì nghĩa quên thân như những hiệp sĩ phong kiến:

*Chí làm trai dậm nghìn da ngựa
Gieo Thái Sơn nhẹ tựa hồng mao
Giã nhà đeo bức chiến bào
Thét roi cầu Vị ào ào gió thu*

(Chinh phụ ngâm)

Đoạn thơ có nhiều từ cổ và từ Hán Việt: *Mô viễn xứ, biên cương, áo bào, khúc độc hành*, gợi không khí trang nghiêm, cổ kính và làm cho chân dung đoàn quân Tây Tiến mang dáng dấp của các tráng sĩ phong kiến thời xưa. Hình ảnh anh bộ đội Cụ Hồ lại mang dáng dấp và tinh thần hiệp sĩ làm cho hình tượng thơ có vẻ đẹp lãng mạn hào hùng.

Đoạn thơ khép bằng âm hưởng hùng tráng của thiên nhiên:

Sông Mã gầm lên khúc độc hành

Thiên nhiên như tấu lên khúc nhạc oai hùng để đưa tiễn linh hồn người chiến sĩ về nơi chín suối với bao tiếc thương ngậm ngùi. Hình ảnh thơ vừa đau đớn dữ dội càng tô đậm thêm tinh thần bi tráng của đoàn binh. Thiên nhiên đã nghiêng mình bên linh cửu của chiến sĩ làm cho hình tượng càng kì vĩ, hùng tráng. Âm hưởng hùng tráng của câu thơ cũng mở ra hào khí của một thời đánh Pháp:

*Đoàn vệ quốc quân một lần ra đi
Nào có sá chi đâu ngày trở về
Ra đi ra đi bảo tồn sông núi
Ra đi ra đi thà chết chứ lui*

Tóm lại, hình ảnh đoàn quân xuất hiện trong hoàn cảnh thiếu thốn nhưng tinh thần chiến đấu thì dũng cảm vô song và sẵn sàng hi sinh cho Tổ quốc nên họ là những người yêu nước anh hùng. Với bút pháp vừa hiện thực, vừa lãng mạn, hình ảnh đoàn quân được khắc họa vừa chân thực vừa phi thường lẫn lộn; vừa hào hùng vừa lãng mạn hào hoa và nổi bật là tinh thần bi tráng. Bài thơ kết thúc trong tinh thần phơi phới đi lên.

Đoạn thơ có giá trị nhất bài thơ, đã thành công khi khắc họa hình ảnh chiến sĩ. Họ vừa có vẻ đẹp tiêu biểu của một dân tộc anh hùng vừa mang vẻ đẹp riêng của anh bộ đội Cụ Hồ hào hoa nghệ sĩ. Hình ảnh của họ trong bài thơ đã minh chứng cho một dân tộc văn minh, hùng cường. Đoạn thơ cũng như bài thơ còn giúp người đọc sống về một thời quá khứ oai hùng đã qua.